

מילה פרק יב סימן ב תשובה כד שלמה תג

נשאר עור הפריעה לאחר 'חיתוך ופריעה כאחד' - אם לקורעו

כידוע, תחילת חיבורו של עור הפריעה לגיד היא מתחת ל'חריץ' הסובב את העטרה (ראה פרק א סעיף ט). ונמצא לפי"ז שעור הפריעה (בחלקו התחתון הנ"ל) אינו מגיע לעטרה ואינו מכסה אותה כלל. והנה כשמל באופן של חיתוך ופריעה כאחד⁹⁷ גם כשהעטרה מתגלית לגמרי מעור הפריעה, בד"כ נשארת (למטה מהעטרה) רצועת עור דקה שהיא המשך עור הפריעה. ויש מהמהלים שנהגו 'לפרוע' את העור הזה⁹⁸.

כד. שאלה א: האם בקריעת עור זה יש 'קיום' של מצות פריעה⁹⁹?

תשובה: לא¹⁰⁰. משום שכבר גמר הפריעה קודם (בחיתוך), דעיקר המצוה הוא מה שהעטרה נתגלתה (וכמשנ"ת לעיל בתשובה כא).

'חיתוך ופריעה כאחד' כשיש צורך כב. שאלה: האם מותר למול באופן של חיתוך ופריעה כאחד - כשיש בכך צורך הלכתי או רפואי⁹⁴?

תשובה: מותר במקרים מיוחדים בלבד⁹⁵. מרן הגרי"ש אלישיב שליט"א

זמן ברכת להכניסו ב'חיתוך ופריעה כאחד'

כג. שאלה: נודע לאב לפני המילה שהמוהל עומד למול באופן של חיתוך ופריעה כאחד. האם בכה"ג ראוי שהאב יברך להכניסו קודם החיתוך? תשובה: אה"נ⁹⁶.

מרן הגרי"ש אלישיב שליט"א

השלמת המילה

לחכות בהפריעה עד שיברך אבי הבן ... אלא הוא רק שהתחלת הברכה יהיה עובר לעשייתן וזה יכול גם כשחותר המוהל בב"א - כשיתחיל תיכף אחר ברכת המוהל שתהיה התחלתו קודם גמר החתוך עכ"ל. 97. או שאירע לו כן או כפי שמצוי בגיד קטן (ובפרט בתינוק שמן) שמשדלים שישאר כמה שפחות מעור הפריעה כדי שלא יחזור ויכסה את העטרה. 98. לקרעו בצפורן, וכמו בפריעה רגילה, שהרי כשקורע את עור הפריעה - קורעו לכל ארכו ונכלל בזה גם חלק זה שהוא מתחת לעטרה. וטעמם - כדי לקיים את מצות הפריעה בצורתה לכתחילה, וגם כדי למנוע מעור הפריעה ועור החיתוך הנדבק אליו לחזור ולכסות את העטרה. ובפרט כשהחיתוך היה בשיעור מצומצם וסמוך לעטרה. 99. ונפ"מ כשהמוהל מתכנן לכתחילה שימול באופן של 'חיתוך ופריעה כאחד' - אם צריך לומר לאב שיברך להכניסו לפני החיתוך או שיכול גם לברך לפני 'פריעה' זו. וכן בב' מוהלים (ובכלל זה כשהאב חותר גם את עור הפריעה והמוהל קורע את עור הפריעה הנשאר) - אם השני ש'פרע' באופן זה נחשב 'בעל ברית' לענין תחנון, השלמת תענית נדחה וכיו"ב. ולענין שבת - ראה בתשובה הבאה. 100. מסתבר שכל עור שאינו כנגד העטרה מלידתו (ואפילו אם מרימו בידו) - אין עליו שם של עור הפריעה כלל. וזכר לדבר - סברת החזו"א לגבי תטפת דם ברית במקום זה שהו' כמטיף מהאצבע (ראה

כ"פ בבריתות ש"כמעט ואין מה לפרוע כי כל עור הפריעה ירד ולא נשאר אפי' זכר ...". וסיפר שבקשו ממנו לצרף את חתימתו במודעה כנגד הנוהגים למול כך, ואף יש שכתבו בשמו שבשבת חייבים ע"ז סקילה. ואמר שכ"ז 'דברים בטלים' ואין להרעיש את העולם ע"ז. שהגם שלכתחילה אין לשנות וצריך לפרוע בנפרד ובצפורן, מ"מ אם מל' כך - מה בכך, הרי העטרה מגולה (ולא היה נראה לו כד' המפרשים ש'פריעה' היא קריעה ולא גילוי). בענין השיטות השונות בדי"ז - ראה פרק ג (מסעיף יד ואילך). 94. כגון בגיד קטן מאוד או שקוע בגוף (המכונה בשפת הרופאים 'גיד חבו'), שאין לעור הפריעה מקום להתאחות מתחת לעטרה כראוי, וכן באופנים מסוימים של היפוספיאס, או ב'חצי מהול' שאם לא ימול כך - יש חשש שישאר מעור הערלה. וכ"כ במועו"ז (ח"ג סי' רלא בסופו). וה"ה בשאר מקרים שצריך לדייק ולחתוך בצמצום רב. 95. ומסתבר שיש לשקול במתניות כל מקרה לגופו. וכשיש למוהל ספק, ואינו בקי כל הצורך - ראוי שיתיעץ עם מוהל מומחה המנוסה בכך. ולענין למול בשבת ע"י מלקחיים - ראה בפרק זה להלן (בסי' ד תשובה ב, ג). 96. ובשורת' אג"מ (יו"ד ח"א סי' קנה) כתב וז"ל: ... ומצד ברכת להכניסו - הנה דעת ר"ת והרמב"ם והר"ן ועוד ראשונים שברכה זו א"צ עובר לעשייתן אך לעצת הרא"ש שכן איתא גם בש"ע שיברך בין חתוך לפריעה, הא ג"כ המוהל אסור לו

שאלה ב: אם כך, האם בכלל צריך לקרוע את העור הנ"ל¹⁰¹? והאם מותר לקרוע בשבת¹⁰²?

תשובה: למטה מהעטרה אין ענין של הידור, וממילא אין צורך לקרוע את העור הנשאר. והגם שבחול מותר לקרוע¹⁰³, מ"מ בשבת יהא אסור¹⁰⁴. אמנם באופן שלולי הקריעה יש חשש שבמשך הזמן העור יחזור לכסות את העטרה - יש לקרוע (והוסיף מרן שציוור זה חמור יותר מציצין שאין מעכבין, דבציצין "אלמלא מקרא כתוב - א"א לאמרו", והיינו שאם הגמ' לא היתה מחדשת שיש בזה מושג של

הידור - לא היינו בכלל חושבים כן, שהרי מה שייך במקום כזה "זה א-לי ואנוהו"¹⁰⁵, אלא כיון שאמרו - אמרו. אבל כאן הוא הרבה יותר חמור, שאם יחזור למעלה יהא חסרון בדין ולא רק ביופי). והגם שהפוסקים המאוחרים יותר, הקילין¹⁰⁶, מ"מ מהקדמונים יותר, משמע להחמיר¹⁰⁷.

מרן הגרי"ש אלישיב שליט"א

על עור הפריעה העומד לחזור - ראה בפרק זה להלן בסי' ט מתשובה יד ואילך.

למול כשבדעתו להחזיר את עור הפריעה ועור הפריעה חזר - ראה בפרק זה להלן בסי' י תשובה ה.

השלמת המילה

ההיתר (בציצין), אכתי יל"ע בזה גופא - אם ענין ההידור במילה הוא רק במקום שעיקר המצוה שייכת בו והיינו כנגד העטרה בלבד, או שגם ההתעסקות למטה מהעטרה נכללת בהידור המילה. ולכאורה היה נראה להוכיח מאופן הפריעה הרגיל שבו נוהגים לקרוע את כל העור עד סופו, הגם שבחלקו התחתון הוא למטה מהעטרה, והרי לא שמענו שבשבת צריך להפסיק כשגומר לקרוע מה שכנגד העטרה. ויש לדחות דשאני התם, דההיתר שם הוא משום דכל הקריעה הוי מעשה אחד, או משום שאם יישאר עור רב שלא ייקרע לגמרי - יש חשש שיחזור לכסות מקצת העטרה (שזהו עיקר הטעם לקריעת העור, וכמבואר בספר המנהיג בהל' מילה אות קכח שהעביר מוהל א' שהיה פורע באופן זה ו"היה הילד מתערל כבתחילה").

103. ומדבריו הבנתי שפשוט שאין בזה איסור חבלה מפני שעושה לטובת התינוק - שהמילה תהא יפה יותר או כדי שלא יחזור ויכסה (הגם שמסתבר שאף אם יחזור ויכסה - מדינא לא יצטרכו או לתקן). וכע"ז כתב הגרשו"א זצ"ל (בענין נתוח פלאסטי) וז"ל: האיסור של חובל בגופו נראה דלא שייך הכא כיון דתיקון הוא אצלו עכ"ל (שו"ת מנחת שלמה תנינא ב) - (ג) סימן פו אות ג). 104. ולפי"ז נמצא שעל המוהל לעיין היטב אם בגובה של עור הפריעה הנשאר יש כדי לכסות משהו מהעטרה, ואם לא - יהא אסור לקרועו בשבת. וכן נפ"מ באופן שמכסה את כל החרין והמדרון מתחתיו (בלא החוט הגבוה) - שנתחבטו האחרונים אם למקום זה יש שם 'עטרה'. עי' שו"ת בנין ציון ח"א סי' פו. וראה עוד בפרק ו סעיף כ.

105. ובודאי לא היינו מורים לו לחזור בשבת, ואפי' כשלא פירש מהמילה. והנה, בגוף הענין אם שייך זה א-לי ואנוהו' בדבר הסמוי מן העין - בשו"ת בנין

בפרק ב סעיף ל ובפרק זה להלן בסי' ט תשובה טז). ואפי' לדעת החכמ"א (שגם על העור שנמצא למטה מהעטרה יש ע"ז שם ערלה הגם שאינו במקומו), נ"פ שכ"ז רק אם העור הנשאר הוא בשיעור כזה שאם יעלה אותו (בלא למתחו) - יכסה עכ"פ חלק מהעטרה, שרק עי"ז מוגדר כערלה. וה"ה לענין עור הפריעה שמתחת לעטרה שבפחות משיעור זה אין ע"ז שם של עור הפריעה, הגם שהוא המשכו של עור הפריעה המקורי. והסכים לזה מרן הגרי"ש אלישיב שליט"א. שו"מ כן גם בשו"ת שבט הלוי (ח"ח סי' צ) ובשו"ת משנה הלכות (חי"ב סי' קעא), ראה בפרק ג סעיף יט בהערה שם. וראה עוד שם בסעיף ח (בענין שבת) בהערה בשם הגרשו"א זצ"ל (בשו"ת מנחת שלמה תנינא סי' לה), שלדבריו יתכן שהיא מותר, ומ"מ א"ז כדעת רה"פ (שהבאנו שם) שפסקו לאסור. 101. אפי' בחול. דאאת"ל שאין בזה קיום של מצות הפריעה, אולי יש בזה משום הידור מצוה דלא גרע מציצין שאין מעכבין. א"ד גרע מציצין שאין מעכבין, דבפשטות מסתבר שלמטה מהעטרה אין דין הידור. וא"כ יל"ע גם אם אין בזה משום איסור חבלה שלא לצורך (אף בחול).

102. קיי"ל להלכה שמוותר בשבת לחתוך ציצין שאין מעכבין כשלא פירש מהמילה, כמבואר בגמ' שבת (קלג), ובטוש"ע (יו"ד רסו ב ואו"ח שלא ב). והנה, בפשטות נראה שציצין שאין מעכבים (מהפריעה) הם דוקא בעור שמכסה (או יכול לכסות כשירימוהו) את מקצת העטרה, אלא שאינו בשיעור המעכב (של רוב גובה או רוב היקף), אבל בנד"ד שלא יכול לכסות כלום מהעטרה - אין לזה אפי' שם 'ציצין' לענין שהיא מותר לקרוע בשבת ואפילו כשלא פירש. ואף אם נימא דלענין היתרם בשבת - לא בעינן דין ציצין, אלא כל שמתעסק בהידור ויפוי המצוה מותר (שזהו גם גדר

מילה פרק יב סימן ב תשובה כו שלמה תכה

מציצה בשפופרת

כו. שאלה: לאחרונה פורסם שישנם חששות להידבקות בנגיפים ע"י מציצה בפה¹¹¹. האם מותר לכתחילה למצוץ ע"י שפופרת?

תשובה א: כשיש (אפילו) חשש כל שהוא לסכנה¹¹² לא ימצוץ בפה. ומ"מ לעת עתה - אין לחשוש לזה אצל כולם. ואין לתקן שיעשו מציצה בשפופרת בכל הבריות על מנת שלא תהא הלבנת פנים לאלו החשודים, משום שאין זו סיבה לבטל את המציצה בפה באופן קבוע¹¹³. מרן הגר"ש אלישיב שליט"א

למול בשבת ב'חיתוך ופריעה כאחד' - ראה בפרק זה להלן בס"ד תשובה ג.

מציצה

מציצה במיץ ענבים

כה. שאלה: בזמננו נהגו (רוב) המוהלים למצוץ עם יין בפיהם¹⁰⁸. האם אפשר לקיים זאת לכתחילה גם ע"י מיץ ענבים¹⁰⁹?

תשובה: יש להדר ליקח יין אדום ממש ולא מיץ ענבים¹¹⁰.

הגר"ר שמאי קהת הכהן גרוס שליט"א

השלמת המילה

המילה ג"כ מרמז לדינים ומצא מין את מינו נייעור ועי"ז יצא הדם יפה עי"ש. ונראה שטעם זה לא שייך במיץ ענבים. 111. חלק מסוים באוכלוסיה הכללית נמצא בסיכון גבוה לנשאות של נגיפים שונים, ובהם גם מסוכנים ביותר שלע"ע אין להם תרופה כמו איידס ונגיפי ההפטיטיס (צהבת) לסוגיו. והנה, מרן הגר"ש אלישיב שליט"א כבר הורה בתשובה (נדפסה בקובץ תשובות סי' קב) שאם ידוע שהאם או הילוד הם נשאי אחד הנגיפים המסוכנים - על המוהל להימנע מציצה בפה ולעשות את המציצה בשפופרת. והיות ולאחרונה נודע שישנה עליה כללית במספר ההתפרצויות של מחלות אלו, בהחלט תיתכן שכוחות מסוימת של נשאות אף בין שומרי מצוות. והגם שפשוט שבציבור שאינו שומר מצוות - הסיכון לחלות בזה גבוה יותר (ואכמ"ל וד"ל), ואילו בציבור יראי ה' - ב"ה הוי מילתא דל"ש וא"צ לחוש לזה, מ"מ אין וודאות שאדם שומר מצוות לא נדבק במחלה (ע"י עירו דם וכדו'). כן שמעתי מרופאים המומחים בתחום זה. ולדעתם היות ומדובר במחלה קשה ומסוכנת ביותר, יש לנהוג בזה עפ"י הכלל ש"אין הולכים בנפשות אחר הרוב". ושמעתי מאחד מגדולי הפוסקים שליט"א שמכיר יהודי חרדי שחלה בזה. וכ"כ הרב ד"ר משה רוטשילד (מילה כהלכתה עמ' קצג בהערה שם). ובפרט כשמדובר במוהל שבד"כ מל הרבה בריתות ובתוכם גם שאינם שומרי מצוות, שיש לחוש להעברת הנגיפים ולהדבקת תינוקות אחרים. וע"ע בתשובות והנהגות ח"א יו"ד סי' תקפח וביו"ד סי' רצא) וראה עוד בפרק יג סי' י שהארכנו בזה. 112. כגון שההורים חשודים שהנהגתם בעבר היתה מופקרת וכיו"ב, וכמבואר להדיא בתשובתו הנ"ל (קובץ תשובות סי' קב). 113. ובספר באה"כ (עמ' קעד) הוסיף בשמו וז"ל:

שלמה (סי' ז) כתב שנוי מצוה הוא רק במקום הנראה לעיניים ודייק כן מרש"י (ביומא ע א) ולפי"ז לפוסקים שהשחרת הבתים היא משום נוי - א"צ להשחיר את התפילין ש"י. ודלא כהשדי חמד (ח"ב מערכת הז' סוף כלל יב) בשם החיד"א. ועי"ש בשדי חמד בשם המנחת אהרן שלזה דקדקו חז"ל ואמרו התנאה לפניו, לומר נוי המצוה תלוי במה שהוא נוי לפניו יתברך, לא להתנאות בעיני הבריות. וע"ע ברמ"א (או"ח קמז א) בענין פרוכת ובביהגר"א שם, הגהות בית שאול (לבעל השו"מ) בסוף משניות תמיד, ובספר תפלה למשה (על ה' תפילין פ"א סעי' כה בהערה שם) שהאר"ן בראיות לב' הצדדים. 106. אולי כונתו להצ"צ והמהרש"ם. 107. ולענין שבת כשיש חשש שיחזור - לא זכור לי שהשיב ע"ז להדיא, אבל היות ומרן הזכיר (באותה הזדמנות) שדין החזרה על ציצין שאין מעכבין תלוי בב' התירוצים של הר"ן (מתי נקרא פירש, עי' בביה"ל סי' שלא וראה עוד בפרק ו סעיף יב) - מסתבר שגם בניד"ז מותר ואף צריך לתקן כשלא פירש. 108. בכללי המילה לר"י הגוזר כתב שיש ביין רפואה למכת המילה ויש לזה סמך במדרש. ובמגדל עוז הוסיף שיש בזה סוד. 109. אולי ניד"ז תלוי בטעמי המציצה, בגמ' (שבת קלג ב) ובשו"ע (יו"ד רסד ג) מבואר שטעם המציצה הוא משום סכנה, ויש שכתבו שהמציצה הינה גם חלק ממצות מילה (שו"ת בנין ציון סי' פח, שו"ת כת"ס יו"ד סי' קכב, שו"ת אבנ"ז חלק יו"ד סי' שלח). ובספה"ק כתבו שעפ"י קבלה - יש במציצה סודות נשגבים (תיקו"ז תקון לו דף עב ב, ספר הקנה ד"ה סוד מילה וכונותיה, אוה"ח הק' ויקרא יב ג). 110. ובמכתבו (הו"ד להלן בפרק יג סי' ז) ביאר - שלפי הטעם עפ"י קבלה (המבואר בסוד ה' לר' דוד לידא ז"ל) דהיין רומז לדינים ובפרט יין אדום, ודם

שיודיע זאת מקודם ומי שירצה יזמין אותה.
מרן הגר"ח קנייבסקי שליט"א

הרדמה

הרדמה מקומית

בז. שאלה: האם ראוי לעשות הרדמה מקומית בכל ברית?

תשובה א: לא. אין לשנות את צורת המצוה מכפי הנהוג בכל הדורות.¹¹⁶

מרן הגר"ש אלישיב שליט"א ע"י הגר"ק שליט"א

תשובה ב: הגם שהיה מקום לשאול מדוע אין עושים הרדמה מקומית¹¹⁷, מ"מ למעשה - ודאי שאין לעשות כך¹¹⁸.

מרן הגר"ש"ז אייערבך זצ"ל

תשובה ב: אצל בני תורה לע"ע אין לחוש. ולענין אלו שעברם מסופק, הדעות בזה חלוקות, ומי שמפחד או שיש לו פצע בפה (שבזה החשש להדבקה גדול יותר) - שיעשה בשפופרת¹¹⁴.

מרן הגר"ש"ז אייערבך זצ"ל

תשובה ג: מדינא מותר וכ"פ המשנ"ב¹¹⁵. ואף החזו"א היה מורה שמדינא א"צ דוקא בפה ואפי' בזמנו שעדין לא היו כל החששות כהיום. וכל מה שהחמירו בזה הוא כדי שלא לעשות שינויים בצורת המצוה, אבל כשיש איזה חשש בודאי מותר. ולענין חשש המוהל שזה יגרום שיהיו כאלו שלא ירצו להזמינו למול,

במילה שהוא תיקון גוף האדם, אף דסוף אדם למות הרי סופו לקום בתחיית המתים, וכשהיא בזמנה דאז תיקונו בשלימות על ידה היא דוחה שבת ונקרא פעולת השם יתברך. ועל דרך שאמרו חכמינו ז"ל באברהם אבינו ע"ה על פסוק וכוות עמו הברית, שהקב"ה אחז בידו וכת עמו והוא סימן לבניו אחריו דכן בכל זרע ישראל הנימולים (במילה בזמנה על כל פנים ביחוד ובהתגלות יותר), דהשם יתברך אוהז ביד המוהל והוא נקרא פעולת השם יתברך מה שאין כן שאר מעשה מצות.

פרי צדיק (מאמר קדושת שבת - מאמר ב)

השלמת המילה

מתקדם או גדול שצריך תיקון) - התירו הפוסקים למולם בהרדמה מקומית, וכמש"כ שם בסעיף מא בשם שו"ת שבט הלוי (ח"ה סימן קמו), וכ"מ משו"ת ציץ אליעזר (ח"כ סי' עג) ועוד. ¹¹⁷ בכל מילת תינוק וע"י משחה (לא זריקה), ומ"ש מכל ניתוח, הרי כ"א כשעושה ניתוח משתדל להרדים כדי שלא יכאב לו, ולא כתוב בגמ' שלתינוק צריך לכאוב. ועוד הוסיף שאם יש אפשרות לעשות כך - מה ההיתר לא לעשות כך?! וכששאלתיו הרי בגמ' (כתובות ח א) מבואר שיש צערא דינוקא? ענה - "גם בלא"ה יהיה אח"כ צער ול"צ להיות בזמן הברית". ובפשטות כונתו שגם כך יהיה צער - בזמן שאחר תפוגת ההרדמה וכן בימים שאחר המילה. ¹¹⁸ כך אמר לאח"כ בתוקף - שלא הורה לעשות כך למעשה, ונ"פ שכונתו או היתה רק שמסבא היה ראוי להיות כן (שישימו משחה להרדמה מקומית). וראה שם בפרק ט סעיף מ בהערה שם מש"כ בשם הנשמ"א.

אלו שאינם חיים עפ"י דת תורתנו הקדושה יש לחוש למחלה הנ"ל ולא לעשות מציצה בפה ודוקא כשיש בית מיחוש אין לעשות ... אלו שאין חיים ע"פ גרדי התורה והצניעות אין לך בית מיחוש גדול מזה עכ"ד. ¹¹⁴ בספר לב אברהם (מהדורת תשס"ט, פכ"ט סט"ו) כתב בשם הגרש"ז זצ"ל שכשיש חשש להעברת מחלה וזיהומית מהמוהל לתינוק או מהתינוק למוהל - יש לבצע את המציצה ע"י שפופרת. ¹¹⁵ כנראה כונתו לביאור הלכה (בסי' שלא ד"ה ופורעין ומוצצין בשם תשובת יד אליעזר). ¹¹⁶ מרן הגר"ש אלישיב שליט"א הזכיר גם את דברי האמרי יושר בענין זה (בשו"ת ח"ב סי' קמ). וכן דעת הגרש"ז אייערבך זצ"ל (הו"ד בשו"ת אג"מ יו"ד ח"ד סי' מ) וכ"כ רבים מהפוסקים, ראה פרק ט סעיף מ שהבאנו את סיכום דבריהם וטעמם. ופשוט שכ"ז במילה רגילה (תינוק בשבועות חייו הראשונים), אמנם במקרים מיוחדים (כגון מבוגר או ילד שנימול בגיל

סימן ג

סדר הברית ומנהגיה

כסא של אליהו

כסא של אליהו - מקומו

א. שאלה א: היכן ראוי להעמיד את הכסא של אליהו, האם לימין המוהל או לשמאלו (שהוא ימין הסנדק)¹¹⁹?

תשובה: ראוי להעמידו בימין (המוהל) וכמו שאומרים 'עמוד על ימיני'.

מִרְן הַגְר"ח קִנְיִבְסְקִי שְׁלִיט"א

שאלה ב: יש מוהלים המעדיפים (מטעמי נוחיות) שהכסא של אליהו יעמוד לשמאלם¹²⁰. האם בכ"ז יש להעמיד את הכסא לימינו¹²¹?

תשובה א: (בכ"ז) ראוי בימין.

מִרְן הַגְר"ח קִנְיִבְסְקִי שְׁלִיט"א

תשובה ב: אל ישנה מהמנהג שהכסא של אליהו בצד ימין וכן נהגו העולם¹²².

הַג"ר שְׁמַאי קֵהַת הַכֵּהֵן גְרוֹס שְׁלִיט"א

שליחות המוהל

מינוי שליחות בזמן הברית

ב. שאלה: האם האב צריך למנות את המוהל לשליח (שוב) בשעת הברית¹²³?

תשובה: אין צורך.

מִרְן הַגְר"ש אֱלִישֵׁב שְׁלִיט"א

מסירת הסכין

ג. שאלה: יש שנהגו שהאב מוסר את הסכין למוהל לפני המילה, כדי להודיע בזה שממנה אותו לשלוחו¹²⁴.

האם יש חיוב (או 'ענין') לנהוג כך¹²⁵?

תשובה: לא¹²⁶.

מִרְן הַגְר"ש אֱלִישֵׁב שְׁלִיט"א

השלמת המילה

(ודוקא כשאין חשש מחלוקת ח"ו). ובתשובתו - גם שאלה זו מיושבת ודו"ק. ¹²². עכ"ל במכתבו, ראה להלן בפרק יג סי' ז. ¹²³. לפני המילה - 'עובר' לחיתוך. או די בכך שהזמינו למול (לפני כמה ימים) וא"צ שימנהו בפה שוב. ¹²⁴. מנהג זה הובא בספר שולחן גבוה כ'מנהג שאלוניקי', וכ"כ בקיצור שו"ע (סי' קסג סעי' א). ובשו"ת תשובות והנהגות (ח"ה יו"ד רצג אות א) חידש שמסירת הסכין אינה (כמו שהצבור חושב בטעות שהיא) לחזק את דברי האב שממנה אותו שליח, אלא שבזה המוהל מכוין להקנות לו את הסכין והאב לקנותה (ויש אומדנא שכונתו שאח"כ תחזור למוהל), ועי"ז יש לו חלק במעשה המילה בפועל (וכמו בגט שהסופר מקנה לבעל את כלי הכתיבה). ¹²⁵. לפעמים אירעו תקלות מחמת הנהגה זו, כגון שהסכין נפל ונפגם או שהעיקור (סטריליזציה) שלו התבטל, או שמישהו נחתך עי"ז וכיו"ב. ¹²⁶. וכ"כ בספר ברית ישראל פרק ו (מילה). ומ"מ אם בכ"ז מוסרו לאב - יש להזהירו שיחזיקו באופן בטוח וסטריילי וכן לא יתעכב במסירתו למוהל כדי למנוע

¹¹⁹. במגדל עוז (נחל ט יאור ט אות ג) כתב וז"ל: נוהגים להניחו בצד שמאל של הסנדק, ולא ידעתי הטעם מדוע לא יהא לצד ימין כראוי לפי כבודו, אולי מפני שהוא מכוון כנגד ימין המוהל, ואי"ז כלום עכ"ל. ועי"ש בברית אברהם הכהן שהביא כן מהרמ"ק וז"ל: סמוך לימין הנימול מלאך הברית עומד עכ"ל. ובספר המטעמים החדש (ליפשיץ - תרס"ד) כתב שהסנדק מניח מקום פנוי בימינו לאלהו ... כי המהלך לימין רבו הרי"ז בור (ערך מילה אות נא). אמנם בכוה"ב (רסה ס"ק נח) כתב ליישב המנהג (מחמת שאלת המגד"ע הנ"ל) כדי שיישב הסנדק לימין רבו. ¹²⁰. לצורך המילה, והיינו כגון שהמוהל ימני ומעדיף שהשולחן (שעליו כלי המילה) יהיה סמוך לימינו (ללא ההפסק של הכסא של אליהו בינו לכלים). ועי"ז יקל עליו למול בזריזות יתרה. ואמנם לדעת הגר"מ אליהו זצ"ל אם למוהל יש עדיפות להניח הכלים בצד מסוים - מותר (הו"ד בבגדי קודש אזור אליהו רסה סעי' יא). ¹²¹. ועוד שאלתי - את"ל שיכול לשנות, האם יוכל לשנות גם במקום שנהגו להעמיד את הכסא בימין

השולחן" (עובר דעובר), והיות והמגן כבר נמצא על הגיד - ימהר בברכה משום צער התינוק¹²⁹.

מִן הַגֵּרִי"ש אֲלִישֵׁיב שְׁלִיט"א

סוף זמן ברכת 'על המילה'

ו. שאלה: מעשה באב שרצה לחתוך בעצמו. המוהל שם את המגן על הגיד ורמז לאב לברך ולחתוך, האב שכח לברך וחתך. האם הפסיד את ברכת 'על המילה' או שבדיעבד יכול לברכה אחר החיתוך, ואם כן, עד מתי יכול לברך?

תשובה: אפשר לברך ('על המילה') רק עד סיום הפריעה¹³⁰.

מִן הַגֵּרִי"ש אֲלִישֵׁיב שְׁלִיט"א

לתת למוהל כסף כדי שימול מדין 'פועל' ד. שאלה: יש שנהגו שקודם הברית האב נותן למוהל כסף, כדי שהמוהל ימול עבורו מדין 'פועל'¹²⁷. האם ראוי לעשות כן?

תשובה: אין צורך בזה¹²⁸.

מִן הַגֵּרִי"ש אֲלִישֵׁיב שְׁלִיט"א

הברכות

ברכת 'על המילה' - זמנה

ה. שאלה: מתי לברך את ברכת 'על המילה'?

תשובה: יברך כשהסכין כבר בידו דאל"כ "הוי כמברך על הלחם כשהוא עדיין על

השלמת המילה

י"ד רסד א וביהגרא" שם בס"ק לה בדעת הרמב"ם, והמל"מ בטומאת צרעת פ"י ה"א בדעת רש"י. ב. יכול למול ע"י אחר אפי' בלי שליחות, כי המצוה של האב היא רק לדאוג שיהא מהול (מהר"ח א"ו סי' יא, רע"א בע"ז כז א, וע"ע בתוריד קידושין כט א, המקנה שם על תוד"ה אותו, שו"ת ביה"ל ח"א סי' י, קו"ש פסחים אות כט, ושו"ת שרידי אש ח"ב סי' סב). וראה עוד בפרק זה לעיל סי' ב תשובה ח, ובפרק ב לעיל סעי' כ, כא. 128. דלא קיי"ל כשי' האו"ז הנ"ל. ויל"ע אם הנוהגים כן אינם מבטלים בזה את חלות השליחות שהרי מגלים דעתם שרוצים שימול מדין פועל ולא מדין שליח, ואולי מתנים שיחול באופן הראוי יותר וממילא אין צריך להגיע בזה לארכביה אחרי רכשי" (כתובות נה ב ובי"ב קנב א). 129. ועל מה שטוען שרוצה לברך במתינות כדי לכוין יותר - אמר מן בזה"ל: שיכוין כשמברך על התפילין... עכ"ל. וראה עוד לעיל בפרק ב סעיף כו ובפרק ד סעיף לד. 130. שהרי גם כשפורע בלבד (או מתקן רק את הפריעה) מברך 'על המילה', ראה פרק ט סעיף כח. ולכאורה היינו דלא כמ"ש בספר הפרדס (כת"י לתלמיד הרשב"א) שכ"ז שעוסק במילה מברך. ועי' בבירור הלכה (סי' רסה סעיף א) מש"כ בזה.

(ככל שניתן) את משך הזמן של צער התינוק כשהמגן על הגיד. ולענין שבת - יש שפסקו שעדיף שהאב לא ימסור למוהל (כוה"ב ס"ק נה), ויש שהתירו (עיקרי הד"ט אור"ח סי' יד ס"ק נה, וכן ד' מן הגריש"א, הו"ד באוצה"ב ח"ב פ"ט סי' יא הע' מזו). 127. ולא מדין שליח, ועי"ז 'להרויח' את שיטות הפוסקים הסוברים ששליחות לא מועילה (במצות מילה המיוחדת לאב). וכפשטות דברי האו"ז (בהל' מילה סי' קז). ובד"מ (רסד סק"א) הביא בשמו שאם האב מוהל - אסור לו ליתן למוהל אחר. וכ"פ הש"ך (בח"מ שפב סק"ד) והקצה"ח (שם ס"ק ב). ובספר מועו"ז כתב שאם האב אינו מל בעצמו - ראוי שיקצוץ עם המוהל שימול בשכר דוקא, ובוזה הוי כפועל כמבואר בש"ך (חו"מ סי' קה) ובכה"ג זוכה האב גם במצות כל ישראל למול ומקיים מצות מילה בשלמות, שע"ז לא אמרינן שהמוהל אדעתיה דנפשיה עביד וע"י השכר המוהל מבטל את עיקר מצותו שלו (ח"ב סי' קפא בהערה שם). והגר"ד כהן שליט"א (ראש ישיבת חברון) טען שדין פועל הוא רק בדבר שאינו אלא מעשה יבש בעלמא ולא במעשה שצריך לפעול חלות, ולכן הסתפק אם שייך ד"ז לענין מילה (מקראי קודש על ר"ה סי' י בהררי קודש). ומצינו בענין זה ב' שיטות נוספות: א. השליחות במילה מועילה וצריך לזה שליחות (רמ"א

מילה פרק יב סימן ג תשובה יב שלמה תכט

תשובה: סמוך למילה, ועכ"פ "לאחר שנה - בודאי ל"ש לברך"¹³³.

מרן הגר"ש אלישיב שליט"א - כתבי תלמידים

'שהחיינו' בחו"ל לבני אשכנז

יא. שאלה: מנהג בני אשכנז בחו"ל שאין מברכים שהחיינו בברית¹³⁴. כיצד ינהג אבי הבן שהוא בן א"י הנמצא בחו"ל (ודעתו לחזור לא"י). האם יברך שהחיינו?

תשובה: לא יברך ואפילו בשקט¹³⁵. ואם בירך - ברכתו לבטלה¹³⁶.

מרן הגר"ש אלישיב שליט"א - כתבי תלמידים

שתי מילות בברכה אחת

יב. שאלה: כשיש ב' תינוקות למול, האם יברך ברכה אחת לשניהם או שיברך על כ"א בפנ"ע?

תשובה: "לדעת חמי (מרן הגר"ש אלישיב שליט"א) יש למולם בברכה אחת¹³⁷. אמנם החזו"א לא ס"ל כן, וגם אבא (מרן הקה"י זיע"א) לא נהג כן. ונהוג לעשות איזה הפסק ביניהם"¹³⁸.

מרן הגר"ח קנייבסקי שליט"א

אם המוהל יענה אמן על ברכת האב ז. שאלה: המוהל עדיין לא סיים לפרוע (ולא מצץ). האם יענה אמן על ברכת 'להכניסו' של האב?

תשובה: כן, כי זו מצוה אחת¹³¹.
מרן הגר"ש אלישיב שליט"א - כתבי תלמידים

סוף זמן ברכת 'להכניסו'

ח. שאלה: האב התעכב מלברך 'להכניסו', ובינתיים המוהל סיים כבר את הפריעה. האם ועד מתי יכול האב לברך 'להכניסו'?

תשובה: אפשר לברך 'להכניסו' אפילו אחר סיום מעשה המילה, כל זמן ש'עסוקין באותו ענין'¹³².

מרן הגר"ש אלישיב שליט"א

זמן ברכת 'שהחיינו'

ט. שאלה: האם ברכת 'שהחיינו' צריכה להיות דוקא לפני המילה?

תשובה: לא. אין בזה דין 'עובר לעשייתן'.
מרן הגר"ש אלישיב שליט"א - כתבי תלמידים

סוף זמן ברכת 'שהחיינו'

י. שאלה: האב שכח לברך 'שהחיינו' בשעת המילה. עד מתי יכול לברך?

השלמת המילה

שהחיינו, אפילו כשהאב עצמו מל בנו, אם לא שמל בנו הבכור שחייב לפדותו מברך שהחיינו בשעת מילה ואינו מברך בשעת פדיון עכ"ל.¹³⁵ ואפילו אם יש שם מוזמנים מבני ספרד (הנוהגים לברך שהחיינו בחו"ל), דהוי מילתא דתמיהא ונעשה בפרהסיא.¹³⁶ כי מעיקר הדין צריך לנהוג כמקום שנמצא בו (ורק שנתנים עליו גם חומרי המקום שיצא משם).¹³⁷ נדפס גם בקובץ תשובות (סי' קא). ולכאורה משמע מדבריו שם דלא מיבעי בתאומים שבודאי יש למולם בברכה אחת, אלא אפילו בב' תינוקות שאינם של אב אחד - יש לנהוג כן.¹³⁸ מתוך דבריו

131. ואי"ז הפסק. 132. וכן הסיק בבירור הלכה (שם) ודלא כמ"ש בספר מאורי אור שיכול לברך כל היום (משום דהוא יו"ט שלו. ובפרט למש"כ תוס' בפסחים ז א בשי" ר"ת שהיא ברכת השבח). ועכ"פ פשוט שבזמן זה נכללים הפריעה, המציצה והחבישה. והג"ר זליג קוסובסקי שליט"א העיר שלכאורה נראה שזמן זה הוא עד שישלח את התינוק עם הקוואטר בחזרה לאימו. 133. והגרז"ק שליט"א הוסיף (בדעת מרן הגר"ש אלישיב שליט"א) שמסתבר שיכול לברך כ"ז שנמצאים באותו מעמד. 134. כדעת הרמ"א (רסה ז) וז"ל: ובמדינות אלו נוהגין שלא לברך